

Modeller for vejledning på ungdomsuddannelsesinstitutioner

1. Hvad er vejledning og hvordan forskes der i det?
2. Resultaterne fra undersøgelse af efterskolevejledningen
3. Fire eksempler på organisering af vejledning på uddannelsesinstitutioner

*Af Ulla Højmark Jensen, Lektor på Institut for Uddannelse og Pædagogik/
DPU, Aarhus Universitet*

Hvad mener vi når vi siger 'vejledning'?

Lystbæk, C. T. (2009): "Pædagogikens termonologiske trængsel. Undervisning, vejledning og coaching – hvad er forskellen?" I KvaN tema nummer om vejledning marts 2009 (12 s)

- Den terminologiske trængsel i det pædagogiske felt:
 - Spørgsmål: Hvad er forskellen på undervisning, vejledning og coaching?
 - Svar: Deres svingende markedsværdi!
- Begreber formes som landskaber af dem der bruger begreberne:
 - **Undervisningslandskabet:** fra fokus på læreren (fylde på/overfører) til fokus på læring (plante/ lade gro)
 - **Vejledningslandskabet:** fra fokus på vejlederen (instruktion/lede mod mål) til fokus på den vejledte (refleksion/være på vej)
 - **Coachingens landskab:** fra fokus på træneren (styre med pisk og gulerod) til fokus på kommunikation med udøveren (lede til klarhed og udvikling/ stille spørgsmål)

Paradokset i bevægelsen fra mål orienteret til procesorienteret

- Lov tekst / eksterne forventninger til undervisning, vejledning og coaching er mål orienterede (det 'gamle' landskab)
- Undervisere, vejledere og coaches mål, viden og redskaber trækker i retning af proces orienteringen (det 'nye' landskab)

(se fx: Watts and Dent (2006): “The 'P' word: productivity in the delivery of career guidance services”, in British Journal of Guidance & Counselling, vol. 34, No. 2 may 2006.)

Watts og Dent: Produktivitet og udbytte af vejledning

- Samfundsmæssig effekt (makro) – økonomisk og socialt
- Adfærdseffekt (meso)– hurtigere ind, mindre frafald
- Læringseffekt (mikro) – modenhed og attituder
- Tilfredshedseffekt (mikro)

Kilde: Watts and Dent (2006): "The 'P' word: productivity in the delivery of career guidance services", in British Journal of Guidance & Counselling, vol. 34, No. 2 may 2006.

Eksempler på spørgsmål til måling af læring og tilfredshed (mikro)

At måle læringseffekt

fx

- ”Hvad har du lært af den vejledning du har modtaget?”
- ”Hvad gør du som konsekvens af den vejledning du har modtaget?”

At måle tilfredshed

fx

- ”Fik du det du gerne ville have eller havde forventet?”
- ”Synes du vejledningen gik godt – er du tilfreds med kommunikationen?”

Dokumentation og evaluering af efterskolerne vejledning – indhold og struktur

- Indhente viden om hvordan uddannelses og erhvervsvejledning, tilrettelægges og gennemføres på efterskolerne
- Indhente viden om hvordan de unge oplever vejledningen på efterskolerne med fokus på processen (ikke kun på out-come)
 - Viden/information, refleksion og handlen
- Kvalificere og bidrage til mulig udvikling af vejledningen på efterskolerne

Undersøgelsens tilrettelæggelse

- Et vejledningsspektiv
 - Telefoninterview med vejlederne på 10 pct af efterskolerne (dokumentationsorienteret)
- Et skole perspektiv
 - 3 case studier på udvalgte efterskoler (brugerorienteret)
- Et elev perspektiv
 - Telefoninterview med tidligere efterskoleelever (brugerorienteret)

Et (af flere) arbejdsspørgsmål:

- Er der en sammenhæng mellem den måde efterskolerne tilrettelægger vejledning på og det som eleverne oplever at få ud af den?
- *Korte svar: Ja*

*Fotograf:
Sofie Hentrich,
Stevns Gymnastik- &
Idræftsskole*

Hovedresultater fra kvalitative og kvantitative undersøgelser af efterskolernes vejledning:

Elevernes oplevelser/tilfredshed

- **Information:** eleverne oplever at de får (eller kan få) de informationer om ungdomsuddannelserne som de ønsker
- **Refleksion:** eleverne oplever at vejledningen skaber rum til selvrefleksion
- **Handlen:** eleverne oplever at de bliver i stand til at fortage et kvalificeret valg af ungdomsuddannelse

Tilfredshed og læring - Vejledningens organisering

De mest centrale faktorer:

- At vejledningen er tilgængelig
 - Problem: Er det nok blot er være tilgængelig?
- Vejlederne prioritere at vejlede nogle grupper mere end andre
 - Problem: Prioritering/differentiering
- Samarbejdet mellem vejleder og faglærer og kontaktlærer betyder at eleverne kan få faglige tilbagemeldelser som styrker elevernes selvrefleksion og handlepotentiale
 - Problem: kasketproblem /stereotyper /forældre samarbejde

Fire typologier over efterskole

Den stabile vejledning

Vejledning som parallelle aktiviteter

vejledning

Stabil og fremadrettet planlægning

Den integrerede vejledning

Vejledning som integrerede aktiviteter

Den parallelle vejledning

Den fleksible vejledning

Ad hoc planlægning

*Fotograf:
Sofie Hentrich,
Stevns Gymnastik- &
Idrættsefterskole*

Den parallelle vejledning

(ad hoc planlægning og vejledning som parallelle aktiviteter)

- Vejledningen falder i klumper
- Eleverne tages ud af undervisningen
- Lav grad af samarbejde mellem vejledere og faglærer om elevernes uddannelsesvalg
- Lav grad af forældresamarbejde
- Udvikling af vejledning handler om vejlederens metoder
- Ingen eller meget begrænset evaluering af vejledningen

Den fleksible vejledning

(Ad hoc planlægning og vejledning som integrerede aktiviteter)

- Vejledningsforløb er ikke sat i faste rammer
- Eleverne tages nogle gange ud af undervisningen
- Graden af samarbejde mellem faglærer og vejleder er varierende og personafhængig
- Udvikling sker ad hoc fra år til år – stor interesse for at afprøve nye metoder
- Evaluering af vejledningen indgår som spørgsmål i skolernes samlede evaluering

Den integrerede vejledning

(stabil og fremadrettet planlægning og vejledning som integreret aktivitet)

- Vejledningen er en del af en samlet årsplan
- Høj grad af samarbejde mellem faglærer, kontaktlærer og vejleder
- Vejledningen er fordelt over hele skoleåret og på forskellige aktiviteter
- UEA undervisning er en del af skolens tilbud
- Høj grad af forældre inddragelse
- Udvikling af vejledning på baggrund af systematisk årlig evaluering af skolens samlede vejledningstilbud

Den stabile vejledning

(stabil og fremadrettet planlægning og vejledning som parallel aktivitet)

- Vejledningen har egen årsplan med forskellige aktiviteter
- Klarhed omkring ansvarsfordeling mellem vejleder og faglærer/kontaktlærer vedrørende vejledningsaktiviteter og forskellige former for samtaler
- Klarhed om ansvarsfordelingen mellem vejleder, elever og forældre
- Fokus på OSO
- Systematisk evaluering og udvikling af skolens vejledningstilbud

Udfordringer for organiseringen af vejledning på uddannelsesinstitutioner

- Tydelighed
- Samarbejde internt og eksternt
- Fordeling af ansvar vejleder og elev/studerende, når vejledningen er tilgængelig men ikke tilrettelagt
- Vejledningsprofessionalisering
- Forældresamarbejde/netværks samarbejdet
- Frafald - OSO/ Brobygning/praktik

Fire typologier over efterskole

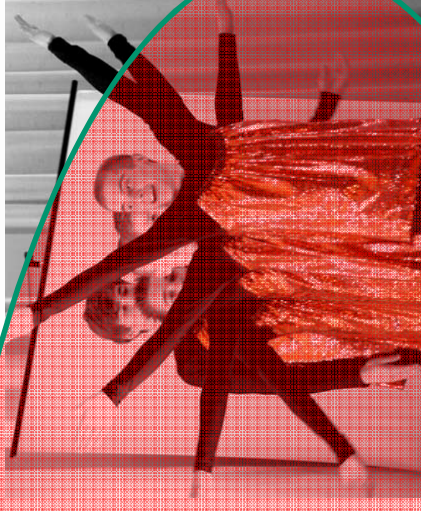

Den stabile vejledning

Vejledning som parallelle aktiviteter

vejledning

Stabil og fremadrettet planlægning

Den integrerede vejledning

Vejledning som integrerede aktiviteter

Den parallelle vejledning

Den fleksible vejledning

Ad hoc planlægning

*Fotograf:
Sofie Hentrich,
Stevns Gymnastik- &
Idræftsefterskole*

Vejledningsforskning

Nordisk vejledningsforskning af Peter Plant mfl.

- Vejledningsforskningen har 5 teoretiske hoved rødder:
 - Sociologisk
 - psykologisk
 - antropologisk
 - filosofisk
 - pædagogisk.
- Forskningen kan deles op i to hovedretninger:
 - Strukturel (vejledningens organisering og roller / ofte sociologisk forskning)
 - Indhold og værdier (vejledningsmetode og kommunikation /ofte psykologisk, pædagogisk og filosofisk forskning)
- Danske forskningsprojekter er ofte
 - rekvirerede undersøgelser
 - evalueringer og erfaringsopsamlinger (kvalitative og kvantitative)
 - handler om unge

Kilde: Plant, P. (2007). Nordic Research in Educational and Vocational Guidance. In: Plant, P. (red) 2007. Ways – On Career Guidance: KBH: DPUs Forlag. pp. 15-38. (Kort dansksprog et udg: Plant P. (2007). Nordisk vejledningsforskning. Via Veiledning 11/2007 http://www.ug.dk/fleeromraader/videnscenter/vejletemaer/tidligereemaer/nordisk_vejledningsforskning__peter_plant.aspx)

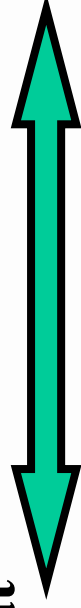
Vejlederens rolle på ungdoms- og vidregåendeuddannelser: Mellem individ og organisation

Individtilpasning:

Hvordan gør vi de
unge i stand til at
gennemfører en
uddannelse

Organisationsforandring:

Hvordan gør vi
uddannelserne parate
til at kunne rumme de
unge?

Vejledning som individtilpasning

- Uddannelsesinstitutionerne er som de er
- De unge skal tilpasse sig
 - Nogle unge er utilpassede og fagligt svage og de skal findes og gives den rette ekstra hjælp og støttes så de kan få en uddannelse
- Vejlederens opgave: Identificere mangler og tilbyde ekstra hjælp/støtte. Fx at visitere videre til
 - Ekstraundervisning uden for almindelig skoletid/specialundervisningstilbud
 - Lektiecafeer efter skoletid
 - Sociale arrangementer udenfor skoletiden fx fester
 - Mentorordninger
 - Kontaktlærer ordninger

Vejledning som organisationsforandring

- De unge er som de er
- Uddannelsesinstitutionen skal forandres, så de unge kan være der på egne præmisser.
 - Der skal være rummelighed og undervisningen skal bygge på den enkelte unges ressourcer og kompetencer
- Vejlederens opgave: Identificere de unges kompetencer (medudvikler) og være de unges advokat overfor lærer og skole/arbejdsmarked, så de fx
 - modtager differentieret faglig støtte i den almindelige undervisningstid
 - Er i et socialmiljø hvor der bevidst arbejdes med opbygning af tryghed/netværk
 - Har fagligt dygtige og pædagogiske lærer, vejledere, kontaktlærer og mentorer/mestre der samarbejder